

»Kdo pa mara cmerave literature? Tega se držim«

Marko Kravos, dobitnik zlatnika poezije »Greš pač s svojo lučjo, ki gori zaradi samozavedanja in ponosa ob svoji identiteti in delu«

Letošnji dobitnik zlatnika poezije Marko Kravos (podelili mu ga bodo danes na Starem gradu v Celju) ne skriva privrženosti, s Kosovelovimi besedami, »preprostemu in pristnemu«, a pravi, tudi, da je občutljiv, zavezan ljudski bralnosti, ker ima pač besedna umetnost v izpostavljeni legi slovenskega obroba še vedno poseben pomen, težo. A oznake manjšinski se otepa.

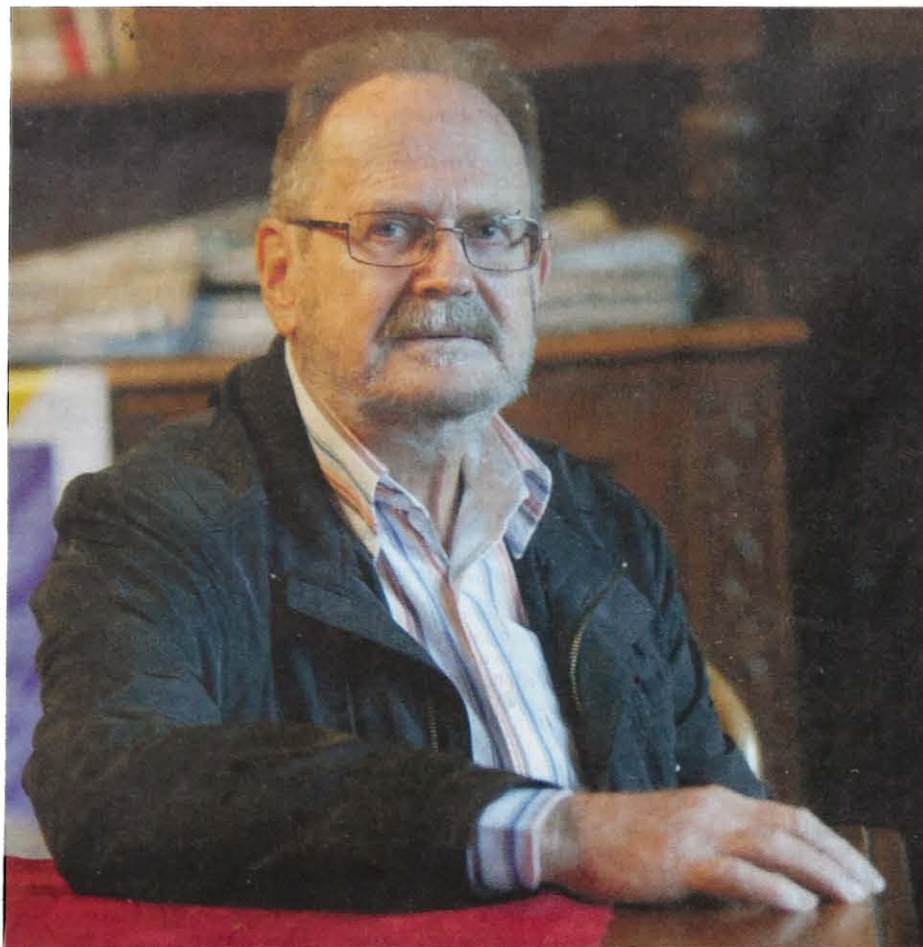
IGOR BRATOŽ

Gospod Kravos, utemeljitev nagrade vas postavlja v miselni okvir tržaškosti, mediteranskosti, zunajmatičnosti, čeprav delno tudi v duhovni utrip slovenskega glavnega mesta. Vas take oznake kakorkoli motijo, so zadostne ali povejo premalo?

Vsaka beseda je oznaka. Brez oznak si nepopisan in nevpisan v inventar slovenskega leposlovja. Če moje delo označujejo po mojem rastišču, mi je prav. Vsak naj s svoje vrtno leho prispeva, kar mu zaradi klime in zgodovinske izkušnje najbolje uspeva. V nos mi gre, če me tlačijo v manjšinski trop v Italiji, med zamejce. Suverena ustvarjalnost ne prenese čredne miselnosti in vedenja. Oteparam se te manjšinskosti, naj ima nacionalni, socialni, ideološki, generacijski, spolni – katerikoli predznak.

Pred štirimi leti, pokaže pogled v arhiv, ste bili med udeleženci protestnega shoda pred pisateljskim društvom. Vidite razloge za zaskrbljenost, kar zadeva odnos oblasti do kulture, tudi danes? Ne nazadnje zdaj ministrstvo vodi pisatelj, vaš kolega, nekdanji predsednik pisateljskega društva in – tako kot vi nekdanj – predsednik slovenskega centra Pen Tone Peršak.

Seveda sem solidaren s svojim 'cehom'. Čeprav vem, da je videti malce čez les, če si kdo na Slovenskem umišlja, da bo lahko preživel ob poeziji, literarni kritiki, eseji-

Pred leti ste v pogovoru za *Pole-sis* navrgli, da ste pravzaprav dvoživka, kvakajoča v slovenski mlaki in italijanskem slepem črevesu. Pa vendar to ujetost prenašate, niste odskakljali drugam, niste zapustili Trsta, tudi niste izskočili iz poezije, ravno narobe, že zdavnaj ste jo razglasili za nujnost. Saj sem res kritičen do provincialnosti, a obrobje imam rad. Jemljem ga kot izziv. Če je poezija univerzalna in nekakšna človekova naravna danost, so zatišne lege, daleč stran od centrov moči in manipulativnih mlinov, čisto prave. Ne rečem pa, da ne bi tudi za mojo poezijo bilo dobro, da bi ji zrasli komolci (morda iz njih še krila). A kaj bi z njimi, če ustvarjalec nima koga z njimi dregniti. No, lahko bi se zrinil v osredje prek kake tabor-ske/strankarske pripadnosti ali po receptu 'roka roko umije'. Seveda bi pri tem ponižal svoje delo. Morda ne znam biti pravi Tržačan, kramarski.

Ob sedemdesetletnici vas je akademik Boris Paternu označil za tistega, ki je slovenski 'tradicionalni pesniški žalosti zavil vrat', novinarski kolega Peter Kolšek pa je takrat tvegaj trditev, da je vse humorno, norčavo, šegavo, pikro, satirično v vaši poeziji samo prijetno pregrinjalo čez sicer resno osebno in družbeno tematiko. Se še strinjate s tem?

Ena od človekovih univerzalij je tudi smeh. Smeh, s katerim uravnoteži tesnobo. Ali igra, tudi igra besed, s katero izvablja za-umno iz podpodja zavesti; ali zvočnost in ritem, ki izklicujeta sveto in zrekata bolečino in smrt. In še nekaj je: kdo pa mara cmerave literature? Tega se držim.

Zadnji čas opažam, da se slovensko književniško prizorišče spreminja. Mrakobno dušebrižništvo zamenjuje srboritost: nekolično razumljiva pri generaciji mladih (ali srednje srednjih let), ki so pred – tako se njim zdi, zaprtimi vrati ali pred predolgimi hodniki ... To tudi ni zame: nisem več tako mlad. Kot upam, da sem dovolj zrel, da v poeziji grem jaz tako s sprehajalnim korakom skozi vse

to', kot se mi je enajstkrat zapisalo v *Desetnicah*.

V utemeljivni zlatnika je mogoče prebrati, da sodi vaš pesniški opus med osrednje v slovenski poeziji. Ste morda kdaj pomislili, kdo bi bil idealen naslovnik vaše pesniške komunikacije s svetom? Ne bom skromen. Ne ženem se v osredje v slovenski poeziji, čeprav mi kar čudno/čedno prodane naklade mojih knjižnih izdaj godijo. Tudi zlatnika se zdaj veselim – petintrideset let po nagradi Prešernovega sklada! – vmes na Slovenskem nič, samo priznanja na tujem.

Všeč mi je, skratka, da moje ver-zno blago jemljejo v roke običajni ljudje, ki se znajdejo v življenjski fazi, ko jim poezija pomeni kruh in vino. Strokovna elita, kritično oko in znanstveno branje, vsi ti pristopi so tudi potrebni. In nanje se menda opira gornja oznaka ob nagradi. Prek svoje privrženosti 'preprostemu in pristnemu', kot bi rekel Kosovel, prek te berljivo-sti si domišljam, da segam tudi v univerzalni prostor poezije iznad jezikovno-nacionalnih mej.

Da nagovarjam, da tihotapim svojo sol z jezika k človeškim osebkom onkraj časovnih in prostorskih okvirov. Meni je pač dolžnost in poklicni ponos, da sem še svojemu sosedu Italijanu v bralni užitek ... Tako pač razumem svoje mejaštvo. In če je le mogoče, svoje italijanske kolege tudi prevedem in objavim: ob takem dejavnem druženju z drugim in drugačnim pa sam brusim svojo svojino.

V zadoščenje mi je seveda, če k mojemu pesniškemu blagu pristopijo in kaj soustvarijo v svojem mediju še drugi umetniški sodobniki: glasbeniki (Pavle Merku, Lojze Lebič, nedavno Tinkara Kovač), likovniki (Klavdij Palčič, Marjan Kravos, Franko Vecchič, številni ilustratorji moje otroške literature), gledališčniki (Štefka Droic in Saša Pavček pa Vladimir Jurc), prevajalci – kolikokrat se jih je nabralo! In s kakim ustvarjalnim žarom: Slavko Mihalič, Alasdair MacKinnon, Jolka Milič in Darja Betocchi, Juan Octavio Prenz. Bližine, prijateljstva, razburljivo stiki in ognji, da se

ob njih pogreješ in vidiš malce dlje od svojega nosu.

Pred leti ste mi prostodušno povedali, da s svojimi verzmi veliko nastopate, eno leto vas je neslo na literarno vандрanje po Argentini, drugo po srednji in vzhodni Evropi, nazadnje vas je letos odneslo na pesniški teden v Sečuanu. Kakšni so po vaših dolgoletnih izkušnjah učinki soocenja 'človeka pesnika' s tujimi kulturami, kdo v tej igri največ dobi?

Tudi v tujem svetu se je treba počutiti doma. Kateri svet pa nam ni tuj? Včasih je že pot 'na Krajsko' silno daleč. In na tujem se v človeku krepi občutek prostosti in prostora. Greš pač s svojo lučjo, ki gori zaradi samozavedanja in ponosa ob svoji identiteti in delu. Živeti brez premikanja ni ne zdravo niti higienično. Poleg omenjenih dežel sem seveda prekriziral Italijo, doživel Kolumbijo, kjer sem pred sedmimi leti moral sedem dni po trikrat na dan nastopati; pa Galicijo v Španiji, ker so tudi tam prevajali slovensko poezijo v jezik srednjeveških trubadurjev in ker je treba manjšim narodom pri emancipaciji stati ob strani. Tudi lanski skok v 'sivo' Rusijo ni bil strel v prazno, tudi v Povolžju, bogu za hrbotom, potrebujejo ščepec mediteranske poezije, da ne bodo tako po rusko otožni in sami.

Poezijo je treba ne samo pisati, ampak tudi uvajati na zahtevni trg vse bolj zmaterializiranega sveta, ki ga obvladujejo pohlep, strah, agresivnost. Preverjaš, kolikšen je v lastnih verzih razpon človečnosti. Kolikšna univerzalna sorodnost pri tujem občinstvu. Skupni imenovalci so še vedno kruh (ali riž ali banana), ljubezen, hrepenenje po sreči in miru, občutek svobode in družbenega smisla. Ko to zaznaš v velikem svetu, te zadržijo prsti, da bi z lastno poezijo pometal pred svojim pragom. Tako je bilo tudi na Kitajskem, v Sečuanu. V gosteh pri etniji Nuosu, ki izvira iz debela nacije Ji. Prevedli so in objavili v antologiji nekaj mojih tekstov. Kjer so koščice mojih pesmi, tam se počutim smiselnega: domačega in svetovljanskega.

stiki, še celo ob žanrski prozi ne. Slovenska ustvarjalnost je razmerna dobro vraščena v družbo in ima ugled in težo. Za razliko od države, v kateri živim. To ni kar samo po sebi umevno. Srečno roko želim prijatelju Tonetu Peršaku, čeprav sem gotov, da zlepa ne bo deležen kulturniške hvale. Morda pa bo, zaradi svoje privrženosti umetniški sferi, le po pameti in vsaj srednjeročno ustavit usihanje sredstev, siromašenje orodij v kulturi, celo javno omalovaževa-

nje jezika ter umetnosti/znanosti v nacionalnim obrazom. Kar je današnjim mrzlokrvnim politikom in oblastnim ljudem po meri in v izživljanje.

Pred dvema letoma ste na Slovenskih dnevih knjige postregli z opažanjem, da slovenstvo v Trstu drsi v zakotje. Kje je danes, kakšne se vam zdijo perspektive? Gledališče je, slovenska knjigarna je vendarle obstala, založništvo, mislim, se še drži ...

Nepremičnine! V vsakršnem smislu. Da bi pa usmerili sredstva še v profesionalno osebje, sodobne pristope in opremljenost, promocijo v sosednje jezikovno in kulturno območje, tega pa ne. Zamujena priložnost. Nekaj tega se še ohranja le v SSG. No, in naj omenim res imenitno pridobitev v Benečiji, špetrski SMO – Slovensko multimedialno okno. A spet brez prave promocije in animacijskega pristopa. Za to vedno zmanjka denarja in razumnega ravnanja.